

KULTURNÍ KRONIKA

Mihaljo Rostohar šedesátníkem

Robert Konečný

Dnes v sobotu dožívá se šedesáti let slavný profesor psychologie a ředitel Psychologického ústavu Masarykovy university v Brně, Mihaljo Rostohar. Jiho-slovan rodem (narodil se v Brégách v Krajině) a Čechoslovák nejen svou státní příslušností, ale i duchem, habilitoval se po studiu na rakouských a německých universitách, z nichž jeho vědeckou práci psychologickou nejzřetelněji poznamenala wundtovská škola lipská, r. 1911 na Karlově universitě logickou prací Theorie

hypotetického soudu, a to pro obor filosofie. Do oblasti logiky patří i další práce tohoto údobí O formaci soudu. R. 1923 byla prof. Rostoharovi přenesena venia docendi pro obor filosofie na universitu Masarykovu, ale filosofie sama zůstala prof. Rostoharovi, milujícímu psychologickou empirii a její kontrolu experimentální, navždycky zemí uzavřenou a cizí. Jako těžkého břemene se zbavil konečně závazku přednášet ji a věnoval se plně psychologii. V té je také jeho význam vlastní a pro českou psychologii rozhodující. Od začátku tu kráčí profesor Rostohar cestami v české psychologii neznámými. Proti knižnímu jen a logicisujícímu pozitivistovi Fr. Krejčímu, ač sám celým svým názorem životním v podstatě pozitivista také, přinášel si Rostohar, a to zvláště ze školy Wundtovy, smysl pro práci experimentální (který Fr. Krejčímu nadobro chyběl), ze studia W. Jamese pak smysl pro živou konkrétnost psychického dění. I nebylo divu, že své první pokusy psychologické — a tu nelze dost zdůraznit, že tím Rostohar zakládá tradici české psychologie experimentální — konal v laboratoři Krejčího vědeckých protivníků, u Mareše a Babáka. Tak vznikla první psychologická práce Rostoharova Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit (1914).

Přátelství s ušlechtilým Babákem se ukázalo plodné i v Brně, kde Babák poskytl Rostoharovi útlek ve svém ústavě, dokud nebyl vybudován Psychologický ústav. Bylo jen věci cti a vděčnosti, když se profesor Rostohar po Babákově smrti ve spisku Psychologické názory Babákovy poklonil jeho památce a když po něm přebral předsednictví jeho Společnosti pro výzkum dítěte a jeho péči, určené nejen k výzkumu teoretickému, ale i k praktickému poradenství.

Léta učitelské činnosti na Masarykově universitě, jež byla věnována s počátku jen budování psychologického ústavu a universitním přednáškám a extensím, přinesla teprve roku 1928 nejdůležitější práci Rostoharovu vůbec, jež znamená obrát hledisk nejen ve vědecké práci Rostoharově, ale je i mezníkem české práce psychologické vůbec. Myslím na první díl Studií z vývojové psychologie (vyšla zčásti i ve Francii), v němž proti mechanistickému, atomistickému a kausálně asociačnímu pojetí psychických jevů, jak je chápala psychologie orientovaná přírodovědecky, staví moderní hlediska životního, a tedy i psychického procesu jako jednoty. Hledisko vývojové, celostní a účelné, jež se opírá především o moderního myslitele duchovněného W. Diltheye, strukturalisty a biology Sprangra, Driesche, Wernera, Kruegra, Ingenierose atd., prakticky dokládá experimentální ukázkou vývoje zrakové představy z původního dojmu, sleduje její vývoj jako vývoj živé a účelné jednoty.

Toto nové orientační hledisko, jež potom přešla celá mladá škola psychologů brněn-

»Vyzývám Vás, abyste ten poplach

ských, a jež dále rozvedl zejména docent Fr. Kratina, narazilo sice na prudký odpor představitel starší psychologie Fr. Krejčího, ale prorazilo si svou životností samo cestu.

Experiment a vývojové hledisko celostní je klíčem k porozumění další psychologické práce Rostoharovy, jež se obrací k základům, k studiu dětské duše. V řadě pedopsychologických studií, vycházejících jednak samostatně, jednak ve sbornících Slovanských sjezdů pro výzkum dítěte (Vývoj představy u dítěte slabomyslného, Problémy a metody psychologického výzkumu dítěte, Psychologický profil dítěte elementární třídy, Vývoj obecných pojmů u dítěte, O vývoji dětských představ), ohledává Rostohar základní otázky psychologie dítěte a tato příprava mu dovoila činně a účinně zasáhnout knihou Psychologické základy počátečního čtení s praktickým návodem ke čtení (1934) do sporů o globální metodu. Kniha je nejen kritikou dosavadních metod čtení, ale i pokusem najít novou metodu čtení psychologicky přirozeným způsobem na základě vnímání a rozboru zrakového, sluchového i hmatového.

Důležitým činem bylo i založení první psychologické revue české Psychologie (od r. 1935), v níž Rostohar otiskl řadu studií. Z nich zejména studie O struktuře v duševním životě a O předmět psychologie chtějí být studiem zásadními.

K upřímné oslavě vědeckého jubilea patří i kritická přání: aby profesor Rostohar obrátil svou pozornost i k psychologii francouzské a anglické; aby, veden zvědavě od problému k problému a namnoze i nedokončuje jeden a začíná druhý, postupil — od základních řešení — k soubornému nárysu psychologie, aby se mu podařilo najít v revui Psychologie cestu, jež byla vytyčena v původním programu: nejen náš československý časopis, ale dobře řízená revue evropská a zejména slovanská.

Šedesátka, která překvapila žáka a ctitele Masarykova v tělesné kondici pravého jiho-slovanského bojara, dává naději, že Mihaljo Rostohar splní v příštích letech všechny své pracovní plány k dalšímu obohacení československé vědy.

• Malířka Helena Wlesnerová šedesátníci

Dcera mecenáše Brandejse, narodila se 30. července r. 1878 v Sukdole u Prahy. Je malířkou květin a zátiší, manželkou malíře Adolfa Wlesnera. V r. 1936 účastnila se na jeho výstavě v Rubešově galerii několika květinovými zátišími a drobnými krajinami.

• Moderní umění a Amerika

V Praze nyní díl Alfred Barr, ředitel Musea moderního umění v Novém Yorku. Je to jeden z důležitých mužů, připravujících světovou výstavu roku 1939 v Americe a do Prahy přijel se seznámit se soudobým